

najveće važnosti za našu lijepu kulturnu prošlost i za povijest opće civilizacije. Radovi i uspjesi Don F. Bulića pokazuju put.

Ovom prigodom želio bih upozoriti na nastojanja Matice Hrvatske, koja želi da izda veliku Povijest Umjetnosti, pa je u tom pravcu i sazvala bila anketu. Tim je povodom Ivan Meštrović, koji nije mogao lično prisustvovati ovoj anketi, poslao Matici pismo, što je djelimično objelodanjeno u Hrvatskoj Reviji 1929, II, 138. Iz ovog pisma vadimo neke stavke, koje su značajne za razvitak Ivana Meštrovića, ali koje nam daju povoda, da se i malo dublje zamislimo u pitanje, što je tom prilikom nabačeno: »Nigdje nije dovoljno istaknuta organska veza, nigdje nisu Misir i Babilon preko Atene i Rima dovoljno povezani s gotikom i renesansom, nigdje se dosta jasno ne veli, da je okosnica, koja sve to veže, religija, koja odlučuje i visinu umjetnosti, te se stalno čista umjetnička vrijednost može mjeriti s dubinom religioznog osjećanja pojedinih vremena. Tu jedno formalno savršenstvo kod nepristranog sudije ne može odlučivati, da pretpostavi ili zapostavi jedan period drugome. Taj fakat morao bi biti okosnicom Povijesti Umjetnosti.« Ove su riječi tim značajnije, što dolaze iz ustiju Meštrovićevih, koji, uza sve to, pozna, kako se čini, samo jedan dio književnosti, koja se bavi poviješću umjetnosti. Uostalom i on sam želi, da se namjeravana povijest umjetnosti ne povjeri jednomu, jer on to ne bi bio kadar, u našim prilikama, da sve svlada, samostalnim radom u većem opsegu, kako je to zamišljeno. Svakako bi trebalo da se kod izrađivanja uzmu u obzir i općenita kulturna strujanja i strani utjecaji, i umjetnost zapada i istoka, ali i naša, hrvatska umjetnost, kroz sve doba naše kulturne povijesti, a ne da naša povijest umjetnosti bude naprosto takva, da bi mogla biti svagdje drugdje štampana, da nam o svemu govori, samo ne o spomenicima iz naših krajeva. I ne smije se ponoviti pogreška, počinjena kod netom prikazanog S. djela, da se čine izvjesni protukatolički ispadi. Komu za volju? Ta nije li cijela naša kulturna povijest vezana uz religiju, uz kršćanstvo, uz katolicizam? Dajemo pravo Meštroviću, da i ova misao mora doći do izražaja kod namjeravane Povijesti Umjetnosti.

Dr. D. Kniewald.

Victor Cathrein S. J.: Das Privatgrundeigentum und seine Gegner. Herdersche Verlagshandlung, Freiburg i. Breisgau. Brosch. RM. 1.60.

Nauka socijalista o ukinuću apsolutne privatne svojine ima već svojih rijetkih pristaša. Sami kolektivistice napustili su svoje tražbine na ukinuće svojine na sredstva konsumpcije, a obzirom i na sredstva produkcije traže, da se kolektiviziraju samo ona dobra, koja služe već danas kolektivnoj radnji. Prema tome ima da očuva svoju svojinu i dalje onaj, koji je kao radnik vlasnikom sredstava produkcije, n. pr. seljak i obrtnik.

Međutim koncem prošloga stoljeća pojavila se izvan redova socijalista (Laveleye, Henry George, Damaschke, Hertzka, Wallace, Walras i dr.) tendencija, da se ukine privatno vlasništvo direktne ili indirekte jedino na zemljište. Njihovi najvažniji argumenti za tu tezu bili su slijedeći:

1° zemljište je dar same prirode a ne produkt ličnoga rada; prema tome ne može ono da postane ničijom apsolutnom svojinom, kao što ne može da postane svojinom toplina sunca, more, kiša, rijeke i t. d.

2° Vlasnik zemljišta ubire neopravdano prihod rada i kapitala uloženg u zemljište, a da sa svoje strane ništa ne pridonasa;

3° budući da je plodna površina zemlje ograničena samom prirodom i ne može da se umnaža kao tvornice, mašine i druga kapitalna dobra radom, zato na račun socijalnih (množenja pučanstva) i ekonomskih konjunktura raste rapidno cijena zemljištu napose u industrijalnim i gradskim centrima.

U navedenoj knjizi »Das Privatgrundeigentum und seine Gegner« pobija Cathrein neopravdane navode »agrarnih socijalista«, a gleda sam sa simpatijom uvođenje tzv. »Wertz u wachst e u e r-a« na zemljište, kojemu cijena raste isključivo povoljnim konjunkturama. Njegovi su nazoni glede održanja privatnog vlasništva na zemljište potkrijepljeni i poznatom enciklikom Leona XIII. »Rerum Novarum«. Zato spomenuta knjizica na 162 stranice uz golemo djelo »Moralphilosophie« od istog pisca služit će kao naučni putokaz u jedan važan problem agrarne politike, koji je od najvećeg interesa za svakog javnog radnika u današnja vremena.

Istina, auktor uglavnom pobija navode agrarnog socijaliste Henry George-a, koji u svom glasovitom djelu »Napredak i siromaštvo« (Progress and Poverty) dokazuje neopravdanost svojine na zemljište, no principijelni izvodi Cathrein-a, ostat će za vazda od fundamentalne važnosti.

Dr. M. Ivšić.

Otto Schilling: Reichtum und Eigentum in der altkirchlichen Literatur. Ein Beitrag zur sozialen Frage. Herdersche Verlagshandlung, Freiburg im Breisgau. Brosch. RM. 4.—

Evandolja, djela apostolska, poslanice, a napokon spisi crkvenih otaca vrve najaktualnijim socijalnim i ekonomskim idejama. Zato će u tim djelima naći nesamo bibliciste, historičari i patrolozi nego i kršćanski sociolozi neiscrpivo dokumentarno blago kako za historičko sociološki studij prvih kršćanskih vjekova, tako i za određivanje smjernica u savremenoj sociologiji. Istina, među nazorima crkvenih otaca ima mnogo razmimoilaženja; ista dolaze poglavito odatle, što se nauka istočnih otaca i pisaca oslanja više na helensku socijalnu filozofiju, dok se u spisima zapadnih otaca zapažaju jasno tragovi individualističkog rimskog prava. Osim toga u svim tim starokršćanskim spisima nalazi se i naukâ, što ih sadašnji kršćanski sociolozi ne mogu da poprime i unesu kao ideje-vodilice; sadašnji ni socijalni mentalitet, a ni ekonomski razvoj ne odgovaraju u mnogočem vjekovima kršćanskih otaca.

I ako je gore navedeno djelo Ottona Schillinga starijeg datuma (I. izdanje iz g. 1908.), ipak će ono kao plod neumornog i dugogodišnjeg studija očuvati svoju trajnu vrijednost ne toliko kao iscrpiva socijalno-ekonomska studija o bogatstvu i svojini, nego daleko više kao sinoptički i sintetički prikaz ekonomskih i socijalnih ideja u starokršćanskoj literaturi. Ono će ostati trajnim kažiprstom ne samo kroz golemu i teško pristupačnu starokršćansku literaturu nego i vodičem za noviju bibliografiju o socijalno-ekonomskim odnosima staroga i srednjega vijeka. Moderni sociolog-istraživač o nauci bilo pojedinog starokršćanskog pisca bilo po-